

MEDELTIDEN

ca1050-1520

- Medeltiden var en intensiv expansionsperiod, både materiellt och andligt.
- Under medeltiden utvecklades jordbruket i takt med att nya jordbruksmetoder och uppfinningar togs i bruk. t.ex. sjöfart och boktryckarkonsten.
- Det medeltida samhället baserades på jordbruk. I Europa var nio tiondelar av befolkningen bönder medan de resterande livnärde sig på jordbrukets produkter.
- Under den senare delen av medeltiden ökade produktionen inom jordbruket vilket medförde att folkmängden ökade.
- För de flesta av medeltidens människor bestod livet av hårt arbete och fattigdom. Döden var en naturlig del av tillvaron och gjorde sig ständigt påmind genom sjukdomar, svält och krig

- Runt hela Europa växte det fram städer, varav många hade stora katedraler och universitet.
- De europeiska städerna var ganska små jämfört med många storstäder i andra världskulturer vid den här tiden, men de europeiska städerna var å andra sidan desto fler.
- I slutet av medeltiden ökade handeln i både omfattning och geografisk utsträckning samtidigt som organiseringen av handeln genomgick en betydande utveckling.

- Några orsaker till detta var folkökningen och den allt mer specialiserade produktionen av varor som ägde rum på många håll.
- Detta kom också att bidra till en allt mer omfattande inflyttning till städerna som ökade i storlek i Europa.
- Medeltidens samhällsklasser brukar också delas in i fyra stånd: adel, präster samt borgare och bönder.

KYRKAN

- Kyrkan och religionen styrde människornas liv på medeltiden
- Kyrkan och den katolska kristendomen hade ett enormt inflytande över medeltidens människor vilket i mångt och mycket formade deras liv och sätt att tänka
- Under tiden fram till reformationen var kyrkan avskild från staten och en fungerade som en egen organisation med påven i Rom som ledare.
- Påven räknades i stort sett som Guds ställföreträdare på jorden och hade oinskränkt makt över allt det andliga.

- Kyrkans lära gick ut på att livet på jorden endast utgjorde ett förspel till det kommande eviga livet efter döden.
- För att bli garanterad en plats i paradiset var man därför tvungen att leva enligt kyrkans regler. De som inte skötte sig blev förpassade till helvetet.
- Kyrkan kunde också hota med bannlysning, vilket innebar att man blev utesluten ur kyrkan och därmed dömd till ett evigt liv i helvetet.
- Eftersom den kristna läran betonar betydelsen av att förlåta sin nästa, så fanns det också en ”bakdörr” till himlen – skärselden.

- I skärselden kunde de som begått mildare synder grillas tills de sonat sina gärningar varefter de kunde släppas in i paradiset.
- Under slutet av medeltiden var kristendomen, vid sidan av islam, tidens mest snabbväxande religion och fungerade som den sammanhållande länken i den europeiska civilisationen.
- Människor var livrädda för att hamna på fel sida av paradiset och lydde därför kyrkans lag blint i hopp om att hamna på en bra plats när de dog.

FRÅGOR

1. Vad var det som expanderade (ökade) mest under medeltiden?
2. Hur tjänade man sina pengar lättast?
3. Vilket land köpte och sålde man mest varor med?
4. På vilket sätt transporterade man varor?
5. Vad var det som kom att dominera nästa hela medeltiden i sättet man levde och regler man följde?
6. Vem bestämde tillsammans med kungen?
7. Vem byggde skolorna och drev dom?
8. Varför bestämde påven över kyrkan i Sverige?

LATIN KUNSKAPENS SPRÅK

- Latin fanns kvar som kyrkans och kunskapens språk och maktens centrum fanns i Vatikanen i Rom.
- Med riddare menas vanligen den del av adeln som tjänstgjorde som krigare till häst under andra halvan av medeltiden från 1000-talet och framåt.
- Korstågen var militära expeditioner som mellan 1096 och slutet av 1200-talet sändes från de västeuropeiska staterna till mellanöstern med avsikt att "befria" Jerusalem och andra platser som omnämns i bibeln från muslimerna.

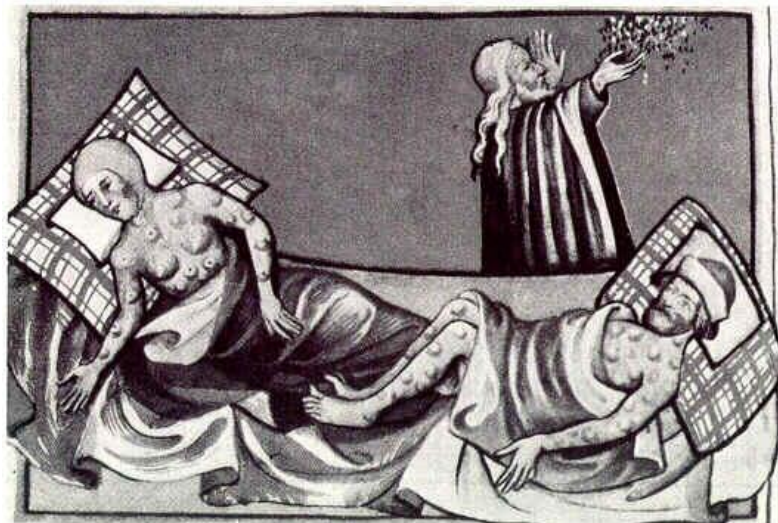

- Några av de värsta konflikterna mellan kristna och muslimska makthavare ägde rum i Mellanöstern under ett par hundra år på medeltiden.
- Det hela började med att en muslimsk emir (militärbefälhavare) erövrade Jerusalem 1071 och sedan försökte hindra kristna pilgrimer att besöka staden.
- Detta ledde till att den kristne påven ville skicka soldater till Jerusalem för att befria staden. De så kallade **korstågen** inleddes.
- Sammanlagt genomfördes åtta stora korståg mellan åren 1095 och 1272. När Jerusalem intogs av kristna soldater den 10 juli 1099 dödades en stor del av stadens muslimska och judiska befolkning.
- Ur arabisk och muslimsk synvinkel är korstågen fortfarande en symbol för ett hemskt förtryck.
- Stora områden ockuperades av de kristna soldaterna och flera korsfararstater skapades i Syrien och Palestina.

DIGERDÖDEN

- 1300-talet. Vissa platser drabbades så hårt att de lämnades helt öde. Men digerdöden, svarta döden eller stora döden som sjukdomen också kallas, var den värsta kända pestepidemin i världshistorien och är en av de värsta farsoter som drabbat Europa.
- En bidragande orsak till digerdödens omfattning var att folk ofta själva tog med sig smittan då de flydde från sin pestdrabbade hembygd.

- Sjukdomen spreds främst genom loppor som fick i sig pestbakterien då de sög blod från råttor och efter hand även från människor som smittats. Pesten fördes därefter vidare när lopporna bytte värddjur.
- Det fanns olika typer av pest men gemensamt var att insjuknandet skedde mycket hastigt. Efter några dagar av oerhörda plågor inträdde vanligen döden.
- Läkarna hade inga botemedel och dödligheten var mycket stor.
- Man räknar med att ungefär en tredjedel (minst 15 miljoner) av
- Europas befolkning dog av digerdöden vid mitten av 1400-talet. Det fanns också avlägsna bygder som klarade sig helt från pestepidemin.

- Digerdöden och befolkningsminskningen var en chock för dåtidens människor.
- Många byar låg öde och folktomma där pesten hade dragit fram.

FRÅGOR

1. Vad är en tempelriddare?
2. Vad betyder korståg?
3. Under vilken tid fanns dess riddare?
4. Varför skulle man bege sig till det heliga landet för att kriga?
5. Vad hände i Jerusalem som fick de kristna att bli arga?
6. Vad var det för en sjukdom som drabbade människor på medeltiden?
7. Hur spreds den?
8. Fanns det något botemedel?

- Det blev därför brist på arbetskraft, vilket dock gynnade de överlevande eftersom lönerna steg.
- Godsägarna fick det å andra sidan sämre eftersom de inte kunde anställa lika många som tidigare.
- Den kraftigt reducerade befolkningen i kombination med de högre lönerna medförde att jordbruket minskade samtidigt som matpriserna ökade.
- Därför drabbades Europa av en långvarig jordbrukskris under den senare delen av medeltiden.

- År 1349 förde ett engelskt fartyg digerdöden till staden Bergen i Norge. Därifrån spreds den snabbt över hela Norden.
- Digerdöden var en katastrof för dåtidens människor. Man tror att ungefär en tredjedel av Nordens befolkning dog i epidemin.
- På många ställen fanns inga människor kvar där pesten hade dragit fram.

KALMARUNIONEN

- Kalmarunionen var en union mellan Sverige (inkl Finland) och Danmark (inkl Norge) som upprättades vid ett nordiskt möte i Kalmar 1397.
- Grundtanken var att gamla tvister och konflikter skulle glömmas och att det hädanefter skulle råda fred mellan länderna.
- Kalmarunionen fungerade bra under dess första tid då Danmarks drottning, Margareta I, höll i rodret.
- Drottning Margareta dör själv i pesten 1412.
- Unionstiden blev en konfliktfylld epok i Nordens historia.

- Flera stora svenska uppror och inbördeskrig ägde rum under perioden, varav de mest kända leddes av Engelbrekt Engelbrektson
- Folket var missnöjd med hur kung Erik Av Pommern som hade tysk bakgrund skötte sig.
- Folket fick b.l.a. vara med att betala för krig som Erik hade startat i Tyskland
- Alla dessa stridigheter tärde hårt på det nordiska samarbetet.
- Inom den svenska adeln rådde delade meningar om hur Sverige skulle styras.
- Många ville att Sverige skulle bli självständigt, medan andra stödde den danske unionskungen I början av 1500-talet hade läget blivit kritiskt.
- Danskarna försökte desperat hålla samman unionen.

Engelbrekt

- När den dåvarande danske unionskungen, Kristian II, intog Stockholm år 1520 lät han avrätta 80 av sina hetsigaste motståndare.
- Händelsen kallas inom svensk historieskrivning för **Stockholms blodbad**.
- Massavrättningarna i Stockholm har gjort den danske kungen känd i Sverige under öknamnet Kristian Tyrann.

MEDELTIDENS SLUT

- Efter händelserna i Stockholm tog den svenske adelsmannen Gustav Vasa över ledningen för motståndet mot danskarna.
- Han fick stöd av både bönder och adel i Sverige och använde Dalarna som sin maktbas.
- Efter något år av strider lyckades till slut Gustav Vasa och hans bondearmé besegra danskarna.
- År 1523 fick Kalmarunionen ett plötsligt slut då Gustav Vasa lät kröna sig till kung över Sverige.
- I vår nordiska historieskrivning markerar Kalmarunionens fall även slutet för den nordiska medeltiden.
- I samband med Gustav Vasas maktövertagande inleds i Sverige istället en ny epok inom svensk historieskrivning brukar kallas för Vasatiden.

